

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Warszawa, 29-07-2020 r.

**Zastępczyni Rzecznika Praw Obywatelskich
Hanna Machińska**

IX.517.1642.2020.KK

**Pan
płk Andrzej Leńczuk
Zastępca Dyrektora
Generalnego Służby Więziennej**

Szanowny Panie Dyrektorze,

w dniu 9 lipca 2020 r. Centralny Zarząd Służby Więziennej wydał komunikat, zgodnie z którym, nie później niż do dnia 1 sierpnia 2020 r., planowane jest przywrócenie widzeń osadzonych z najbliższymi. Natomiast w komunikacie z dnia 24 lipca br., mając na uwadze konieczność przestrzegania zasad sanitarnych i dystansu społecznego, przedstawiono najważniejsze wytyczne, co do sposobu realizacji przedmiotowych widzeń. Przygotowując się do powyższego, również na stronach internetowych niektórych jednostek penitencjarnych¹ pojawiły się informacje dotyczące nowych zasad obowiązujących w trakcie widzeń. Zostali o nich powiadomieni osadzeni, o czym świadczą licznie już wpływające do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wnioski w tej sprawie. Wnioskodawcy wyrażają sprzeciw wobec planowanym ograniczeniom. Niezrozumienie dla przyjętych rozwiązań artykułują w pismach kierowanych do Rzecznika również rodziny osób pozbawionych wolności. Analiza niektórych obostrzeń budzi także wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich.

Pragnę zaznaczyć, że w okresie epidemii koronawirusa SARS-CoV-2, mając na uwadze troskę o zdrowie funkcjonariuszy, osadzonych i ich rodzin, wprowadzenie pewnych rygorów dotyczących realizacji widzeń jest zrozumiałe i konieczne. Niemniej jednak,

¹ W dniu 28.07.2020 r. analizie poddano komunikaty wydane przez: AŚ w Bydgoszczy, ZK w Potulicach, ZK w Koronowie, ZK we Włocławku, AŚ w Opolu, ZK w Brzegu, ZK Nr 1 w Strzelcach Opolskich, ZK w Sierakowie Śląskim.

nałożone zasady muszą mieć uzasadnienie w aktualnym stanie zagrożenia epidemicznego, być spójne oraz służyć realizacji celu, którym jest zapobiegnięcie ewentualnemu przedostaniu się koronawirusa na teren jednostek penitencjarnych.

Zgodnie z wprowadzonymi zasadami w widzeniu będzie mogła uczestniczyć wyłącznie jedna osoba dorosła będąca najbliższym członkiem rodziny osadzonego. Powyższe wyklucza możliwość spotkania osadzonego z innymi osobami bliskimi oraz niepełnoletnimi dziećmi. Jedynie w zapisach niektórych jednostek, pojawia się informacja, że w indywidualnych przypadkach, za zgodą dyrektora jednostki, dopuszcza się udzielenie widzenia z inną osobą (ZK w Sierakowie Śląskim, ZK Nr 1 w Strzelcach Opolskich).

Istotnym jest, że w myśl art.102 pkt 2 k.k.w. skazany ma prawo do utrzymywania więzi z rodziną i innymi osobami bliskimi. Przepis art. 247 k.k.w., w wypadkach uzasadnionych, m.in. szczególnymi względami sanitarnymi, daje dyrektorom jednostek penitencjarnych możliwość wstrzymania lub ograniczenia realizacji widzeń. Należy się jednak zastanowić, czy ograniczenie kręgu osób odwiedzających wyłącznie do osób najbliższych, ma istotne znaczenie z epidemicznego punktu widzenia. Czy przybyła na widzenie żona skazanego stwarza mniejsze zagrożenie od przyjaciela, z którym osadzony od lat utrzymywał kontakt i był on wpisany na listę osób uprawnionych do realizacji widzeń? Warto również mieć na uwadze, że nie wszystkie osoby pozbawione wolności utrzymują kontakt z najbliższymi, a pozostają w długotrwałych i życzliwych relacjach z innymi osobami, które należą do kręgu osób bliskich.

Wstrzymanie realizacji widzeń na terenie jednostek penitencjarnych stanowiło trudny okres dla wszystkich osób pozbawionych wolności, którzy w trosce o dobro swoje i najbliższych, w większości prezentowali postawę zrozumienia i akceptacji dla wprowadzonych w tym zakresie restrykcji. Bez względu na to, czy osadzony utrzymywał kontakt z najbliższą rodziną, czy też wyłącznie z innymi osobami bliskimi, ciężar psychiczny związany z brakiem bezpośredniego kontaktu jest porównywalny. Dlatego trudno znaleźć uzasadnienie dla dalszego pozbawienia części osadzonych możliwości utrzymywania kontaktu z osobami, które według nowoprzyjętych zasad, nie należą do kręgu osób uprawnionych do realizacji widzeń.

Wątpliwości Rzecznika budzi również fakt, iż osadzeni w dalszym ciągu nie będą mogli spotkać się ze swoimi małoletnimi dziećmi. W trakcie całego okresu trwania

obostrzenia prawa osadzonych do życia rodzinnego w postaci wstrzymania realizacji widzeń, do Biura Rzecznika wpływały wnioski zarówno osadzonych, jak i ich rodzin. Wskazywały na cierpienie zarówno rodzica pozbawionego wolności, jak i dziecka, któremu trudno, w sposób dla niego zrozumiały, wytłumaczyć brak możliwości bezpośredniego spotkania z uwięzionym rodzicem, w sytuacji gdy uprzednio kontakt ten był regularny.

Z analizy informacji przekazywanych przez niektóre jednostki penitencjarne wynika, że widzenia realizowane będą w sposób zakładający brak możliwości nawiązania fizycznego kontaktu z osobą odwiedzającą – 2 złączone stoliki przedzielone barierą z pleksy oraz krzesła usytuowane w odległości nie mniejszej niż 2 metry od siebie. Powyższe jest oczywiście zrozumiałe, dlatego też to opiekun dziecka zobowiązany byłby do sprawowania nad nim opieki z zachowaniem nałożonych zasad sanitarnych. W przypadku bardzo małych, niesamodzielnych dzieci, wydaje się, że konieczność utrzymania ich w jednym miejscu, tj. w ramionach opiekuna, nie powinna rodzić większych trudności. Natomiast dzieci w wieku szkolnym, które posiadają już większą zdolność oceny sytuacji, można uprzedzić o konieczności określonego zachowania w trakcie widzenia z rodzicem i zdyscyplinować do przestrzegania obowiązujących zasad. Niemniej jednak, jeśli przyjmiemy, że emocje towarzyszące spotkaniu, w którym uczestniczyć będzie dziecko, mimo wszystko zwiększają ryzyko zachowań, w których nie będzie przestrzegana zasada dystansu społecznego, warto zastanowić się nad możliwością realizacji widzenia w sposób całkowicie eliminujący sposobność nawiązania bliższego kontaktu, czyli w sposób, w jaki, co do zasady, realizowane są chociażby widzenia tymczasowo aresztowanych. Przyjmując takie rozwiązanie, osoba rejestrująca się na widzenie z dzieckiem, byłaby informowana o takiej formie spotkania i mogłaby rozważyć, czy decyduje się na przybycie do jednostki z małoletnim dzieckiem, czy też nie.

Ograniczenie kręgu osób odwiedzających i brak możliwości widzeń z dziećmi wydaje się być rozwiązaniem nadmiernie rygorystycznym biorąc pod uwagę, że na podstawie art. 247 § 1 i 2 k.k.w. ograniczono również ilość widzeń, poprzez określenie, iż skazany realizuje wyłącznie jedno widzenie w miesiącu, bez względu na typ zakładu karnego, w którym przebywa. Powyższa informacja prezentowana jest przez administrację AŚ w Opolu, ZK Nr 1 w Strzelcach Opolskich, ZK w Brzegu oraz ZK w Sierakowie Śląskim. Natomiast komunikaty AŚ w Bydgoszczy, ZK w Koronowie, ZK we Włocławku

oraz ZK w Potulicach nie zawierają tożsamy treści. Dlatego też, zasadne wydaje się być ujednolicenie wydawanych przez dyrektorów jednostek penitencjarnych zarządzeń w przedmiotowym zakresie, tak by stworzyć jasny przekaz dla skazanych i osób odwiedzających.

Ponadto, powstaje pytanie o realizację widzeń osadzonych z podmiotami, o których mowa w art. 38 § 1 k.k.w. Istotnym bowiem jest, że część osadzonych, korzystając z praw określonych w art. 102 pkt 3 i 8 k.k.w., uprzednio korzystała z widzeń z osobami duchownymi lub przedstawicielami związków wyznaniowych. Niekiedy osadzeni nie mają potrzeby bądź możliwości utrzymywania kontaktu z osobami bliskimi, a wyrażają chęć realizacji spotkań z ww. podmiotami.

Wobec wciąż aktualnego zagrożenia epidemicznego, osoby odwiedzające, przed wejściem na teren jednostki penitencjarnej zobowiązane są do zachowania procedur związanych z reżimem sanitarno-epidemicznym, w tym do wypełnienia ankiety epidemiologicznej. W przypadku odwiedzin skazanych przebywających na przykład w AŚ w Opolu, ZK w Brzegu, czy też w ZK w Sierakowie Śląskim, osoby odwiedzające wypełniają ankietę po przybyciu do jednostki, co nie budzi zastrzeżeń. Jednakże osoby odwiedzające najbliższych w ZK Nr 1 w Strzelcach Opolskich zobowiązane są do uprzedniego pobrania ze strony internetowej druku oświadczenia epidemiologicznego. W przypadku braku posiadania takiego oświadczenia, widzenie nie zostanie zrealizowane.

W ocenie Rzecznika takie rozwiązanie jest nie do zaakceptowania. Osoby odwiedzające to również osoby w podeszłym wieku, dla których niejednokrotnie obsługa komputera rodzi trudności. Konieczność wydrukowania oświadczenia powoduje również, że osoby nieposiadające drukarki, a będące osobami starszymi i schorowanymi, zmuszone są do podejmowania dalszych czynności wymagających większego zaangażowania fizycznego. Niekiedy skorzystanie z prawa do realizacji widzenia z osadzonym będzie uzależnione od tego, czy osoby te uzyskają wsparcie osób trzecich w tym zakresie, czy też nie. Zamieszczenie druku oświadczenia epidemicznego na stronie internetowej danego zakładu i prośba o jego wypełnienie przed przyjazdem do jednostki, z pewnością posłuży usprawnieniu weryfikacji poszczególnych osób, jednakże uwzględniając trudności, które mogą z tego wyniknąć, zasadne jest, aby taki druk dostępny był również w jednostce penitencjarnej.

Kolejnym zagadnieniem, na które trzeba zwrócić uwagę, jest obowiązek korzystania z maseczek i rękawiczek zarówno przez osoby odwiedzające, jak i pozbawione wolności. Osadzeni, tak jak osoby odwiedzające, samodzielnie muszą wyposażyć się w środki ochrony osobistej. Powyższe, jak wynika z analizy komunikatu ZK w Brzegu, możliwe jest poprzez ich zakup w kantynie więziennej lub w drodze realizacji paczki. Jednakże, w uzasadnionych przypadkach, dyrektor jednostki może wyposażyć skazanego w środki ochrony osobistej, będące własnością jednostki². Rozwiązanie to jest w pełni akceptowalne i wychodzi naprzeciw oczekiwaniom osadzonych, którzy nie posiadają własnych środków oraz wsparcia finansowego ze strony rodziny. Niestety nie wszystkie jednostki uwzględniły sytuację, w której osadzonego nie stać na pokrycie kosztu zakupu maseczki oraz rękawiczek. Biorąc pod uwagę, że nieposiadanie przez skazanego omawianych środków ochronnych powoduje brak możliwości realizacji widzenia, w ocenie Rzecznika zasadne jest, aby w każdej jednostce penitencjarnej osadzony miał możliwość zwrócenia się z prośbą do dyrektora o udostępnienie mu maseczki i rękawiczek. Wyrazem solidarności społecznej, niezbędnej w okresie epidemii, jest przewidywanie rozwiązań, w których osoby o niższym statusie materialnym będą miały możliwość otrzymania wsparcia od administracji więziennej, co pozwoli na realizację widzenia.

Mając powyższe na uwadze, uprzejmie proszę Pana Dyrektora o odniesienie się do powyższych kwestii. Proszę również o poinformowanie, czy decyzje o ograniczeniu kręgu osób odwiedzających do osób najbliższych i wyeliminowanie dzieci z grona odwiedzających, konsultowane były z Głównym Inspektorem Sanitarnym. W przypadku, gdy organ ten wydał szczegółowe zalecenia, co do wznowienia realizacji widzeń, zwracam się z uprzejmą prośbą o ich udostępnienie.

Z poważaniem

Hanna Machińska

Zastępczyni Rzecznika Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

² ZK Nr 1 w Strzelcach Opolskich, ZK w Brzegu.